

Statsminister Gro Harlem Brundtland
Innledning årsmøte Akershus Arbeiderparti 23. april 1994

DEN AKTUELLE POLITISKE SITUASJON

Partifeller,

Her i Akershus har dere bak dere et godt politisk arbeidsår. Som dere husker er det ikke så mange årene siden vi alle var bekymret for Arbeiderpartiets tilbakegang i storbyene og områdene rundt dem. Valget snudde denne bekymringen. Dere har gjort en kjempejobb og kan være stolte av å ha mobilisert en større framgang for Arbeiderpartiet enn noen andre fylker. Slike resultater kommer ikke av seg selv. Det ligger godt politisk arbeid og skikkelig organisatorisk håndverk bak.

Men det betyr ikke at noen av oss får tid til å hvile på våre laurbær. Vi er nå inne i et ganske spesielt politisk år - for Arbeiderpartiet og for Norge. Vi skal i løpet av høsten gjennom en av de viktigste politiske debattene vi har hatt på lenge. Vi skal avgjøre Norges tilknytning til det samarbeidet som er etablert mellom de europeiske land. Det er helt naturlig at mye av oppmerksomheten kommer til å dreie seg om EU. Men den politiske hverdagen - de politiske valgene og beslutningene i Storting og regjering om andre viktige saker vil også kreve vår tid. Vi skal gjennomføre en omfattende programdebatt og vi skal begynne opptakten til kommunevalget.

Det er her Arbeiderpartiet har sin styrke. Selv om vi kommer til å bruke mye tid - både på dette årsmøtet og på landsmøtet vårt i juni - til å diskutere EU, er ikke vi et "en-saks-parti". Arbeiderpartiet må alltid ta helhetshensyn og ta ansvar for å føre en nasjonal politikk.

Politisk står de sosialdemokratiske verdier og visjoner sterkere enn på lenge. Jeg tror dette henger sammen med at folk flest føler at vår velferdsmodell er overlegen andre modeller. Helsevesenet, trygde- og pensjonsordningene, utdanningssystemet og eldreomsorgen gir størst trygghet og de beste tilbud for de fleste når vi tar felles ansvar.

Dette vil vi bygge videre på. Det er dette som sterkest skiller oss som sosialdemokratier fra høyrekreftene både i vårt eget land og ute i Europa.

Siden Arbeiderpartiet overtok i 1986 har vi systematisk bygget ut de offentlige velferdsordningene.

* Aldri har så mange hatt tilbud om barnehageplass. Vi nærmer oss nå målet om full barnehagedekning i løpet av dette tiåret.

* Aldri har så mange hatt tilbud om videregående- og høyere utdanning. Vi har bygd ut utdanningssystemet vårt sterkere enn noen gang i den

norske historien - trolig større enn i noe annet lands historie også. Nå skal vil løfte fram en ny stor reform som vil sikre alle rett til videregående opplæring og alle seksåringer skolestart.

* Aldri har det vært gjort mer for å tilrettelegge kombinasjon mellom arbeid og barneomsorg, arbeid og utdanning. I 1986 var svangerskapspermisjonen på 18 uker. I dag kan foreldrene få permisjon i ett år.

* På tross av mangler, har aldri eldreomsorgen vært sterkere utbygget.

Dette er de realiteter folk opplever. Slik preges igjen folks holdninger til offentlig virksomhet og til sosialdemokratiet. Det så vi ved valget.

Dette har ikke minst Høyre fått merke. På Høyres landsmøte for 14 dager siden manglet det ikke på vilje og visjoner om å redusere den offentlige sektoren. Fra flere, til og med fra Høyres nyvalgte ledelse, hørte vi at nå må det bli slutt på "lommepengesamfunnet". Høyre prøver å få folk til å tro at det hersker offentlig rikdom og privat fattigdom.

Kjenner folk seg igjen i en slik beskrivelse? Vi har siden jappeårene tok slutt, år for år fått en bedring i folks realinntekter. Ikke de store forbedringene fra år til år, men samlet over flere år, har folk flest i dag en privatøkonomi som er klart bedre enn den de hadde for 5-6 år siden. Og dette har vi klart samtidig som vi har bygd ut velferdssamfunnet steg for steg. Vi er ikke i havn. Velferdssamfunnet vil aldri bli ferdigsnekret. Men for å bygge vår felles velferd videre ut, trengs det tålmodige bygningsarbeidere - ikke nedrivningseksperter!

I boka "Grenser for politikk", som en del Høyre-medlemmer la fram i forbindelse med partiets landsmøte, mangler det ikke på råd om hvordan det offentlige bør slankes og politikere holde seg borte fra områder der vi i dag tar et felles ansvar.

"Det må settes grenser for politikk. Norge trenger grensevakter som verner om samfunnet utenfor staten," skriver de. Så legger de til: *"Det trengs et konsekvent og sterkt forsvar for det selvhjulpne menneske, for familien og for de tusenvis av personlige samfunn hvor de viktigste ting i livet finner sted".*

Da må vi spørre: Hva er det Høyre vil forandre for å forsvare det "selvhjulpne menneske" og familien? Er det barnehage tilbudene Høyre vil gå til angrep på? Er det den betalte foreldrepermisjonen og tidskontoordningen? Er det den økte satsingen på barnevernet?

Mener virkelig Høyre at disse reformene har fratatt folk muligheten for kontroll over egne liv? Prøv å si det til de mange tusen småbarnsforeldre som i dag har fått barnehageplass. Det er jo det motsatte av det Høyre sier, som har skjedd. Det at velferdstilbudene er blitt bedre, har gjort det mulig for flere å kombinere arbeid med oppgavene hjemme. Reformene har gitt barnefamilier og særlig kvinner økt frihet - økte

muligheter til å kontrollere sine liv - mer tid til å delta aktivt i nærmiljøene.

Vi vet at den sosialdemokratiske utfordringen ligger i om vi evner å omstille og fornye velferdssamfunnet vår. Vi må tenke nytt !
 Virkeligheten forandrer seg - og folk får nye behov. Om vi for tyve år siden hadde krevd ett års foreldrepermisjon, hadde vi antakelig ikke blitt tatt alvorlig. I dag tar mange det som en selvfølge. Men for å ha råd til nye reformer og for å ha råd til å holde oppe vårt høye velferdsnivå, må vi sikre det økonomiske grunnlaget for velferdspolitikken. Vi må øke verdiskapingen og vi må være villige til å omfordele. Mens omfordeling for noen tiår siden betydde å ta fra et mindretall og gi til et flertall, vil omfordeling i framtida bety at vi alle må være villige til å yte vårt for å sikre velferden og sysselsettingen. Dette stiller store krav til vår solidaritet.

Da skal vi aldri glemme at den skandinaviske modellen ikke er noen selvfølge. Dess sterkere gjennomslag den sosiale dimensjon får i de land vi samhandler mest med, jo sterkere vil også våre velferdsordninger stå. Utfordringen ligger i å få også andre land til å trekke i samme retning som oss, - for sysselsetting, velferd og miljø. Vi er stolte av velferdsmodellen vår. Tenk da tanken: Hva om det verden i dag kaller den skandinaviske modellen, om ti år ble kalt den europaiske modellen!

Europadebatten

Vi har vært gjennom en omfattende europa-debatt i partiet, et klart flertall på landsmøtet gikk inn for at vi skulle søke medlemskap i EU. Bakgrunnen var en dramatisk endring på vårt eget kontinent - at Berlin-muren var falt, Sovjetunionen var i oppløsning. Vi opplevde at våre nøytrale, nordiske naboer hadde valgt å søke medlemskap.

Da landsmøtet anbefalte å søke om medlemskap, var det fordi vi trodde på forpliktende samarbeid mellom landene i Europa - og fordi vi ville undersøke mulighetene for å være en del av dette samarbeidet.

Den bærende ide ved Den europeiske union er et forpliktende samarbeid mellom selvstendige land. Det er et samarbeid som er blitt fylt med innhold i takt med medlemslandenes ønsker og behov. Det er et samarbeid som uttrykker at Europa i annen halvdel av dette århundre er i stand til å samordne sine interesser og løse sine motsetninger på en fredelig og demokratisk måte. Det er et samarbeid der nasjonale og regionale særtrekk og mangfold kan bevares og utvikles, samtidig som landene er i stand til å finne løsninger som ivaretar viktige behov og interesser for det enkelte land og for fellesskapet. Det er denne bærende ide - at vi trenger demokratisk styring og forpliktende samarbeid også utover landegrensene - som ligger bak vår beslutning om å søke medlemskap. Dette har vi ikke forhandlet om, for dette støtter vi og dette ønsker vi å videreutvikle.

Vi trenger samarbeid

Arbeiderbevegelsen har alltid vært internasjonalt orientert. Vi vet at felles problemer må løses i fellesskap og ikke ved at hver enkelt tar seg til rette. I dag er enkeltland vevet sammen enda tettere enn noen gang. Ikke noe land kan stole bare på egne krefter. Vi har felles problemer og felles muligheter. Ideen om at hvert enkelt land kan styre alene, har aldri vært så fjern som i dag - da vi påvirkes så sterkt av hva andre gjør eller ikke gjør. Og det siste er ofte verst.

Avgjørelser som fattes i Washington, i Tokyo, London eller Paris får konsekvenser for oss. Derfor er det i vår interesse at de politiske beslutningstakerne i andre hovedsteder ikke ser på det internasjonale samfunnet som et der den sterkestes rett gjelder. Derfor er samarbeid mellom nasjoner - både i Europa og mellom europeiske og andre land - så viktig også for norsk hverdag.

Et tett og forpliktende samarbeid mellom de store europeiske nasjonene er noe vi har interesse av. Derfor innrømmer også Anne Enger Lahnstein at fordelene ved EU er at det kan bidra til et tryggere og mer stabilt Europa.

Så er spørsmålet: Skal vi være med? Eller skal vi nøye oss med å si: "Det er fint at dere andre samarbeider, men bland ikke oss opp i det"? Det må da være et standpunkt som ikke er særlig i tråd med våre sosialdemokratiske tradisjoner?

Fra 1995 kan EU komme til å samle nesten hele Vest-Europa og over 95% av Nordens folk. Ungarns og Polens søknader om medlemskap åpner for utvidelse østover. Ved århundreskiftet kan vi se for oss et EU av 20 land. Om EU kan romme utkantland som Hellas og Irland - store land som Tyskland og Frankrike - små land som Danmark og Luxembourg - og nye demokratier som Ungarn og Polen - da kan EU også romme Norge, Sverige og Finland.

Det all-Europa vi så lenge har snakket om, er i ferd med å ta form. Spørsmålet er om vi ønsker å delta aktivt i det. Erik Solheim sier nå at dersom EU kommer til å omfatte flere av de østeuropeiske landene - ja da har han tatt feil i EU-spørsmålet. Vi vet at mange av disse landene faktisk ønsker å bli medlemmer, og at EU har erklært dette som sitt mål. Erik Solheim velger så å tro at dette ikke vil skje. Erik Solheims største problem blir å forklare at han heller ikke ønsker å medvirke til at det skal bli til virkelighet.

Et samarbeid mellom selvstendige nasjoner

EU-samarbeidet er uttrykk for samlet politisk vilje og mål fra de landene som deltar. EU er landenes redskap til å løse spørsmål de ikke alene

råder over. EU er verken konservativt eller sosialdemokratisk. Det kan ikke et samarbeidsorgan mellom land være. EU er og blir det de valgte representantene og medlemslandene gjør det til.

EU er et samarbeid mellom selvstendige nasjoner med regjeringer som henter sin legitimitet fra egne nasjonalforsamlinger. Det er folkene i medlemslandene som utgjør det demokratiske grunnlaget gjennom sine nasjonale parlamenter .

På samme måte som den norske regjering må ha flertall bak seg for den politikken vi fører i FN, NATO og på alle andre områder i nasjonal og internasjonal politikk, må selvsagt regjeringene i EU ha støtte for den politikken de fører i Ministerrådet.

Dere husker forhandlingene innad i EF om beslutningsreglene - den debatten som kom midt oppi våre fiskeriforhandlinger. Denne interne tautrekkingen innad i EF illustrerer et viktig poeng. Fellesskapet kan ikke ta viktige steg framover uten at alle er enige. Landene samarbeider på de områder som er omtalt i traktaten, og traktaten kan bare endres ved enstemmighet. Jeg tror det er behov for å gjenta; vi har ikke med en ny statsdannelse å gjøre - dette handler om selvstendige land som arbeider seg fram til felles løsninger på viktige områder, fordi det er i felles interesse. Selv om EU i dag kan fatte flere beslutninger ved flertallsavgjørelser, så viser det seg at man aldri velger å kjøre over enkeltland når vitale interesser står på spill.

Det er ikke rart. For slik må det være i et samarbeid der hvert land skal føle seg hjemme og der hver regjering må ha flertall for sin politikk i sine egne nasjonalforsamlinger.

Samarbeid betyr at hvert land må ta hensyn til konsekvensene også for andre. Vi oppgir ikke selvråderetten ved å inngå samarbeid. Men vi oppgir egenrådigheten. Vi oppgir nettopp den egenrådigheten som vi ønsker at andre land må oppgi. Vi mener faktisk det er riktig at andre land tenker på konsekvensene også for oss når de fatter sine beslutninger.

Men dette betyr jo ikke at de oppgir sin selvstendighet som nasjon! Jeg har ennå til gode å høre en toneangivende EU-politiker mene at EU bør utvikle seg til en statsdannelse på linje med USA. Det ville være helt i strid med Europas historie. Det vil simpelthen ikke skje. Heller ikke det er rart, for kan noen tenke seg at land som Frankrike, Belgia, Danmark eller Spania vil gi opp sin identitet og selvstendighet og slutte å eksistere som nasjoner? Selvfølgelig ikke. Ikke noen nasjonalforsamling vil ønske det.

Noen ser ut til å mene at Norge ikke lenger vil kunne føre en like aktiv politikk på globalt plan - at vi ikke lenger kan spille brobyggerrollen og drive vår solidaritetspolitikk overfor den tredje verden hvis vi inngår i

det utenrikspolitiske samarbeidet i EU. Jeg skjønner ikke riktig hva man mener med det.

Størrelsen på og innretningen av vår bistand bestemmer vi selv. Medlemslandene i EU fører fortsatt sin egen politikk i FN eller andre steder. Men i tillegg konsulterer de hverandre, og om de kommer fram til et felles standpunkt, så står de sammen om det. Dette er da ikke noe vi som sosialdemokrater kan være mot?

Vi har vært vant med å se på Norges internasjonale rolle som en brobygger mellom Nord og Sør. Da er det interessant å se hva to amerikanske forskere skriver om nordisk innflytelse. De siterer en representant fra sør som hevder at de nordiske land har mange forslag med gode intensjoner og er en viktig kilde til inspirasjon. Men, som han sier: "Utviklingslandene hadde aldri den illusjonen at de nordiske land kunne få med seg resten av i-landene. Til det er deres innflytelse i Nord for liten."

Det er ikke slik at det er en motsetning mellom samarbeid og innflytelse i Nord og globalt samarbeid. Tvert i mot. Det er mangelen på samarbeid - det er mangelen på vilje i Nord til å koordinere sin politikk - som har vært den største hindringen for å kunne føre en aktiv global politikk. Så her har vi muligheten til å oppnå mer ved å tro på egne argumenter og delta på de arenaer der i-lands holdninger formes.

En aktiv velferdspolitik

Vi får ofte høre at i EU er målsettingen å skape større forskjeller mellom folk og å bygge ned velferdssamfunnene. Det er en underlig påstand. For ute i Europa er det slik at de mest ivrige tilhengere av EU-samarbeid er sosialister og sosialdemokrater. Ingen av disse kjenner seg igjen i en slik beskrivelse av målsettingene for sin politikk.

Ragnhild Queseth Haarstad går så langt i Nationen i forrige uke at hun sår tvil om hvorvidt folketrygden vår kan opprettholdes med et EU-medlemskap. Da må vi igjen minne om: Trygdeordningene og velferdspolitikken er et nasjonalt anliggende. Det er ingen andre som kan legge seg opp i det. Dette vet Queseth Haarstad. Det er greit at vi kan være uenige i sak. Men skal vi føre en noenlunde redelig debatt, må vi forholde oss til virkeligheten slik den er og ikke oppkonstruere de rene skremsler.

I det samme intervjuet antyder Queseth Haarstad at vi med et EU-medlemskap ikke lenger kan føre den aktive velferdspolitikken vi gjør nå. Dette er heller ikke riktig. Barnehageutbyggingen, helsepolitikken og våre sosiale ordninger bestemmer vi selv. Det eneste EU blander seg opp i er at medlemslandene ikke skal underby hverandre på det sosiale området - gjennom sosial dumping. Det er i tråd med vår egen politikk.

Vi både kan og skal øke det offentlige innsats for å skape flere jobber, slik vi har gjort i mange år, ved økt satsing på fellesskapsløsninger innen undervisnings- og utdanningssektoren, i helse- og omsorgssektoren, i barnehagesektoren og på andre områder. De store miljøutfordringene krever store investeringer, omstilling og nyvinninger. Skal vi klare alt dette, må vi ha økonomien vår i orden - vi må ha økonomisk armslag for de kostnadene dette vil kreve. Med en så åpen økonomi som vår, nyter vi godt av at våre handelspartnere fører en sunn økonomisk politikk og ikke skyver uheldige virkninger av sin egen politikk over på oss.

Også i EU erkjenner sterke krefter at vi er nødt til å endre vekstens innhold. Blant annet anbefaler EUs finansministre at landene legger om skattleggingen sin fra skatt på arbeid til mer skatt på bruk av naturressursene. Dere kjenner igjen det fra vårt eget partiprogram. Dette kan vi gjøre hvis alle land går sammen om det. Skal vi fortsette å ta beslutninger hver for oss, blir det bare til marginale endringer - fordi ingen i lengden tør å gå foran alene i en situasjon der alle konkurrerer mot alle.

En annen påstand som stadig dukker opp i EU-debatten, er at EU ved å legge vekt på en lav inflasjon, ikke ønsker å bekjempe arbeidsledigheten. Denne påstanden må bygge på det resonnement at høy inflasjon skulle være et virkemiddel for å øke sysselsettingen. Det er ingenting som tyder på at det er riktig. Det er da heller ikke en slik linje som ligger i vårt eget partiprogram. Jeg vil minne om at det i 1950- og 60-årene, som var en periode da de vest-europeiske økonomiene vokste jevnt, var vanlig med både lav inflasjon - normalt 2 - 4 prosent i året - og overskudd i offentlige budsjetter. I denne perioden var arbeidsledigheten lav i de aller fleste land i Vest-Europa.

Vi har altfor høy arbeidsløshet i Norge. Men sammenliknet med andre europeiske land, både i og utenfor EU, er vår ledighet lav. Og heldigvis går den nå nedover. Samtidig er det ingen EU-land som har lavere prisstigning enn oss. Finansministrene i EU anbefaler at landene innen 1996 bør ha en inflasjon som ikke er høyere enn 2-3 prosent. Dette er et mål vi i Norge allerede har nådd etter mange års målbevisst innsats i samarbeid med fagbevegelsen. Her har vi faktisk også fått støtte fra Senterpartiet.

I Norge har vi vist at vi kan vri pengebruken fra passive overføringer til aktive tiltak, til investeringer og utbygging av velferdstjenester. Som medlem av EU skal vi stå på for at tenkningen bak vårt solidaritetsalternativ kan få bredere gjennomslag i felles europeisk innsats mot arbeidsledighet og for et bedre miljø. Når den sosialdemokratiske gruppen i Europaparlamentet går inn for å utvide antallet medlemsland, er det fordi de gleder seg over å få inn sosialdemokrater for å styrke denne tenkningen.

Allerede i november 1992 inviterte Norge EU-landene og de andre EFTA-landene til et nærmere samarbeid om økt sysselsetting. Dette var med på å lede til den såkalte hvitboken med tiltak for økt sysselsetting. Like før jul i fjor kom så finansministrene i EU med sine anbefalinger. Det som har gått mange hus forbi, er at finansministrene her legger hovedvekten på at den høye arbeidsledigheten i EU-landene må ned. Dokumentet slår fast at dagens ledighet på 17 millioner er uakseptabel. Europa har ikke råd til en slik sløsing med menneskelige ressurser, sier finansministrene.

Det er et framskritt at man nå er enige om dette, som langt fra har vært noen selvsagt ting i perioder da liberalistiske ideer og konservative strømninger har preget Europa sterkere enn i dag. Selv om vi nå trolig ser slutten på det sterkeste og mest langvarige økonomiske tilbakeslaget i Europa i hele etterkrigstida, er det nødvendig å gjøre mye mer enn til nå for å få ned ledigheten. Da må det til en bedre samordning mellom landene, skal man få til dette.

Hvorfor har så Norge interesse av en økonomisk og monetær union og i framtiden en felles valuta? Først og fremst fordi vi, kanskje mer enn andre, trenger stabilitet i det marked som mottar 90% av vår eksport.

Noen husker kanskje da jeg var her på Akershus Arbeiderpartis 90-årsjubileum? Da hadde verdien av finske mark og svenske kroner falt sterkt, og vi måtte la krona flyte. Dette berørte norske arbeidsplasser direkte. Da var vi opptatt av hvordan vi kunne sikre stabilitet og forutsigbarhet. Vi rammes sterkt av ustabilitet. Dette er ingen ny erkjennelse. Norge har i hele etterkrigstiden, med unntak av visse korte perioder, fulgt en politikk med en stabil krone.

En felles valuta vil bety større stabilitet. Næringslivet og privatpersoner slipper den usikkerheten og de vekslingskostnadene som ulike valutaer fører til. En felles valuta betyr at konkurranseforholdene for våre eksportbedrifter ikke plutselig kan endres dramatisk fordi andre land devaluerer. Det vil ikke lenger være grunnlag for spekulasjoner. Og - det blir lettere å holde et lavt rentenivå.

Så litt om hvilke alternativer vi står overfor:

Da vi forhandlet om EØS-avtalen mente vi at avtalen kunne stå på egne ben og at den kunne være et alternativ for vår tilknytning til EF. Den vurderingen kan vi stå ved, og den er det bred oppslutning om i Arbeiderpartiet.

Men samtidig må vi huske: EØS er svar på de utfordringene som kommer fra det indre marked. Dette utvidede samarbeidet mellom EF og EFTA var svaret vi utviklet i 1988-89 for å sikre våre bedrifter like muligheter som konkurrentene i EF. Det var en riktig vurdering - det ser vi dag. Allerede lenge før avtalen trådte i kraft ved årskiftet har avtalen gitt norske bedrifter en forutsigbarhet som er avgjørende for

investeringer som igjen er en forutsetning for sikre og varige arbeidsplasser.

Da vi søkte om EU-medlemskap var det som et resultat av de store forandringene i Europa. Dette har vi grundig diskutert i vårt Europarådslag. Slik situasjonen har utviklet seg gir EØS bare svaret på en del av utfordringen. Avtalen dekker ikke kjerneområder som utenriks- og sikkerhetspolitikk - og økonomi og valutapolitikk. Men aller viktigst, den gir oss ikke full politisk medinnflytelse og bestemmelsesrett. Det trenger vi i dagens Europa - og Europa trenger nå en aktiv nordisk røst og stemme!

Alternativet til medlemskap i EU er den EØS-avtalen vi allerede har. Det er ikke å vende tilbake til frihandelsavtalen fra 1972. Men vi må være klar over at hvis de tre andre søkerlandene sier ja og vi sier nei, da vil EØS-samarbeidet i praksis bli noe ganske annet enn hva det er i dag.

I dag har vi et samarbeid mellom to parter, EFTA og EU, der saksgang, prosedyrer og institusjoner legger opp til et løpende samspill i saksgangen. Dette fungerer når det er 12 EU-land på den ene siden og 6 EFTA-land på den andre siden. Men det er vanskelig å se for seg hvordan det skal fungere etter intensjonene om det blir 15 EU-land på den ene siden og Norge, Island og Liechtenstein på den andre. Innholdet i avtalen - hele det regelverket som vi allerede har innarbeidet i vår egen lovgivning - vil bestå. Forpliktelsene til å videreføre en felles regelutvikling også. Men vi vil alvorlig svekke det element av medinnflytelse som ligger i dagens EØS. Det vil ytterligere forsterke et bilde av Norge som ensidig tilpasser seg vedtak i EU. Dette må vi ha med som en del av diskusjonen om det valget vi alle skal ta.

Vi har grunn til å være stolte av den politiske styringen av Norge som Arbeiderpartiet gjennom dette århundre har gått i bresjen for. Vi har klart å forene sunne økonomiske prinsipper med en offensiv bruk av offentlige ordninger og budsjetter. Vi har utviklet velferdsstaten i takt med de økonomiske mulighetene, og vi har utviklet disse mulighetene gjennom aktive investeringer i utdanningssektoren, på samferdselssiden og i næringslivet. Dette var oppskriften for Nygaardsvolds regjering, for Gerhardsens, for Brattelis, for Nordlis og nå for oss.

Det har aldri vært noen tvil innen Arbeiderbevegelsen om at velferden, den må vi finansiere selv. Ingen nasjon kan i det lange løp låne seg til velferd. Ingen ny virkelighet eller ny tid kan endre på nettopp dette forholdet. Sånn er det i husholdningene, sånn er det for Norge. Derfor har solidaritetsalternativet vårt de samme grunntrekkene som partiet alltid har hatt for sin politikk: Styrke produksjonsevnen i samfunnet og i næringslivet vårt, styrke den offentlige sektoren, gi folk økt velferd og ikke minst satse på utdanning og investeringer - satse på å bygge landet.

Dette er den sosialdemokratiske modellen. Det er den vi skal føre videre som nasjon, det er den vi vil kjempe for sammen med våre søsterpartier i de andre europeiske landene. Noen sier at dette ikke vil føre oss særlig langt, at det nærmest vil være fåfengt og at vi bør innse vår begrensning og konsentrere det sosialdemokratiske prosjektet til å gjelde oss her i Norge. Jeg vil snarere si det motsatte. Skal vi lykkes med våre politiske hovedmål om økt sysselsetting og et bedre miljø, trenger vi mer sosialdemokrati på det internasjonale planet, ikke mindre. Det vi trenger er et solidaritetsalternativ for hele Europa. Det er dette sentralstyret har arbeidet med og som vi skal behandle på det ekstraordinære landsmøtet.

Noen framstiller det som om EU-landene på grunn av Maastricht-avtalen nærmest skal være dømt til å føre Høyre-politikk. Da bør vi merke oss spørsmålene fra Thorbjørn Jagland: Tror vi virkelig at 350 millioner mennesker i Europa for evig og alltid har bundet seg til å føre Høyre-politikk? Er det derfor Major i England er så skeptisk til mange av unionsplanene? Er det derfor Norge, Sverige og Finland har søkt om å ta følge med Danmark inn i EU?

Forhandlingene

Så litt om selve forhandlingene. De dreide seg om å få forståelse for at det kreves spesielle virkemidler for å opprettholde bosetting og levekår i et land med så særegent klima og topografi som vårt. I forhandlingene var ikke oppgaven å kreve varige unntak fra EUs regelverk. Vi har hatt mer ambisiøse mål - nemlig å arbeide for at norske særtrekk blir en del av EU og ikke et unntak. Det var en forutsetning for oss at Norge bevarer kontrollen over norske naturressurser. Dette var en viktig del av landsmøtevedtaket. Vi måtte finne gode løsninger for fiskeriene, for landbruket og i distrikts- og regionalpolitikken. Ellers hadde det ikke blitt noen avtale.

- * Vi har fått våre suverene rettigheter over energiresursene slått fast i traktatteksten.
- * Vi har fått til nye ordninger for det nordlige landbruk som vil bli en del av den felles landbrukspolitikk, og egne ordninger også for store deler av landbruket i Sør-Norge.
- * Norsk distriktspolitikk vil kunne videreføres uten vesentlig endringer. EU innfører et nytt målområde for støtte fra regionalfondene, der spredt bosetting er kommet til som kriterium for støtte.
- * EU-landene har godtatt at våre ordninger for bærekraftig forvaltning av fiskeressursene legges til grunn for EUs fiskeripolitikk i våre nordlige farvann.

Med dette har vi fått en avtale som sikrer grunnlaget for bosetting, sysselsetting og gode vekstmuligheter i hele landet. Jeg tror det er overraskelsen over hva vi faktisk har oppnådd, som forklarer den noe tafatte kritikken handelsministeren møtte i Stortinget denne uka. Når

man tyr til å dele ut karakteristikk som skjønnmaling - ja, da er det ganske avslørende. Det betyr ganske enkelt at man viker unna av mangel på reelle argumenter.

Landbruk

Dere husker at det i 1972 ble hevdet at et EF-medlemskap ville føre til nedleggelse av 25.000 bruk. Virkeligheten - med Norge utenfor EF - har ført til avvikling av over 50.000 bruk siden 1972, og det til tross for vårt omfattende importvern og at Sigbjørn og Gunhild hvert år må skaffe fram 12 milliarder kroner til jordbruket. Det viser at norsk jordbruk står overfor store forandringer, uavhengig av vårt forhold til EU.

Ikke minst her i Akershus merker dere at veien til Sverige ikke er lang. Mange arbeidsplasser er avhengige av at landbruket og næringsmiddelindustrien kan bedre sin konkurransedyktighet.

Vi har de senere årene gradvis lagt om støtteordningene for landbruket, slik at en større del gis som direkte støtte uavhengig av produksjonsvolumet. Dette har bidratt til å få ned kostnadene i landbruket. Det har gitt et landbruk som er mer distrikts- og miljøvennlig. Og endringene stimulerer til å holde landbruksarealet i hevd.

Denne politikken skal vi videreføre også om vi blir medlemmer av EU. Samlet vil de resultater vi har oppnådd når det gjelder regionalpolitikk og landbruk, sikre grunnlaget for å føre en aktiv landbrukspolitik i Norge slik at norsk landbruk også i framtiden vil spille en viktig rolle for sysselsetting og bosetting i alle deler av landet.

Resultatene av landbruksforhandlingene, sammen med en særlig beskyttelsesmekanisme for næringsmiddelindustrien, gjorde det mulig for oss å akseptere innføring av EUs priser på landbruksvarer fra første dag, - selv om dette ikke var det vi primært gikk inn for. Det viste seg at vi ble stående alene om en annen innretning. Som landbruksministeren har sagt, var jo heller ikke poenget for oss at vi ville forhindre at forbrukeren fikk billig mat. Men vi måtte da ha et omfattende støttesystem for å kompensere jordbruket og for å sikre at markedet bare gradvis ble åpnet for industrien. Det har vi fått.

Jeg vet at mange bønder i Akershus er opptatt av de fremtidige vilkårene for kornproduksjonen. La meg slå fast: Regjeringen legger til grunn at det fortsatt skal være lønnsomt å produsere korn i Norge. Men Stortinget har allerede vedtatt - i forbindelse med St.prp. nr. 8 : Landbruk i utvikling - at kornprisene i Norge bør ned på Sveriges nivå. Og det er omtrent det som er EUs nivå. Det er derfor helt klart at på lengre sikt må lønnsomheten sikres ved at investeringene utnyttes bedre, særlig på kapitalsiden.

Jordbruket i Akershus er blant det beste vi har her i landet, og produserer blant annet grønnsaker av fremragende kvalitet. Innen Godt Norsk-programmet inngås det nå stadig nye eksportkontrakter for disse produktene. Nå gjelder det å ta i bruk de nye mulighetene. Vi har gode produksjonsforhold, dyktige bønder, og førsteklasses produkter.

Fiskeri

Både vi og EU-landene visste at fisk ville bli viktig. Vi hadde gjentatt og gjentatt: Undervurder ikke betydningen av fiskeriene for Norge. Vi hadde bare ett valg: En god løsning.

Situasjonen var radikalt forandret siden 1972. Da var det fritt hav utenfor 12-milsgrensen i EF. Denne gangen har vi sikret oss de fiskerettighetene vi har i dag, og de går til 200 mils-grensen. Vi har ikke gitt fra oss rettigheter, men tvert imot sikret dem i traktaten med EU.

Vi har fått en juridisk bindende garanti for at forvaltningen nord for 62° skal bygge på dagens norske fiskeripolitikk. Det betyr at EU skal tilpasse seg oss og ikke omvendt. Dette gjør EU fordi de har sett at det vi gjør har vært riktig. Bestandene har tatt seg opp. Norsk fiskeriforvaltning i EU vil bety at EU får en bedre politikk.

I Nordsjøen vil vi opprettholde våre andeler av bestandene. Det er derfor ikke slik at spanske fiskere eller andre vil komme inn og true ressursgrunlaget for norske fiskere.

Hva er råderett, om det ikke også er rett til å utnytte ressursene, ta vare på dem, og leve av dem. Det reduserer verdien av råderetten hvis vi møter tollsatser for fiskeeksporten vår, som gjør at det lønner seg å bearbeide fisken i EU og ikke i Norge. Tusener av arbeidsplasser i Danmark og Tyskland er basert på foredling av norsk fisk. Dette burde vært norske arbeidsplasser. Det har vi nå sjansen til å gjøre noe med, siden vi har fått full tollfrihet, fra dag én. Vi kan ta tilbake det vi har tapt, og så gå videre.

Ny solidaritet

Partifeller,

Politikk handler om å ta ansvar og styre utviklingen mot de mål vi setter oss for samfunnsutviklingen. Arbeiderpartiet har visjonene og vi har viljen. Vi har satt oss mål, og vi har vist vilje til å gjennomføre dem. Nettopp i en tid med store og raske forandringer er dette så viktig.

For å lykkes må politikken forankres blant medlemmene. Det er for oss i arbeiderbevegelsen ikke bare et middel, men et mål. Det er i dialog med dem som står for det politiske arbeidet ute i partilagene - med mennesker som berøres av vedtakene - at vi former politikken vår.

Gjennom organisasjonsarbeidet og gjennom vår nære tilknytning til fagbevegelsen, øker vi kontaktflaten ut til samfunnet. Derfor legger vi så stor vekt på å styrke organisasjonsarbeidet, og det faglig/politiske samarbeidet.

Gjennom arbeidet med strategisk plan prøver vi å få en sammenheng mellom den politikken vi meisler ut på våre landsmøter og den politikken vi fører i regjering, fylkesting og kommunestyre. Også her har Akershus Arbeiderparti vært et foregangsfylke med sin tette oppfølging i alle leddene av organisasjonen.

Det illustrerer poenget at da vi tok kontakt med Gudmunds folk og fortalte at jeg skulle til Akershus, sa de stolt: "Ja, da må du vite hvilken fantastisk jobb Skedsmo har gjort med skolestart for 6-åringer og med skolefritidsordningene".

Nå skal vi også gå i gang med prinsippdebatt. Dagens prinsippprogram ble vedtatt på landsmøtet i 1981, etter et arbeid ledet av Einar Førde. Med de store forandringene vi har opplevd gjennom 80-åra og inngangen til 90-åra, er det tid for å se på om programmet fanger opp de nye utviklingslinjene, og gir godt nok grunnlag til å møte de utfordringer vi står overfor inn i det neste århundre.

Vi må spørre oss hvordan vi kan styrke demokratiet i en situasjon hvor massemediene og ikke møtene er den sterkeste kommunikasjonskanalen mellom politikere og folk flest, i en situasjon hvor nasjonalstaten på mange områder ikke strekker til som styringsinstrument og hvor utviklingen på flere og flere områder griper så sterkt inn i hverandre.

Vi vil igjen reise hele debatten om forholdet mellom miljø og vekst. Og vi reiser debatten om den videre utvikling av velferdsamfunnet, en debatt som allerede er ute i partilagene. De konklusjonene vi trekker, vil nedfelle seg i det arbeidet Regjeringen har satt i gang med en bred gjennomgang av våre velferdsordninger.

Det vi må få til er å styrke arbeidslinjen i vårt Solidartietsalternativ. Det er arbeidsledigheten som skaper de største ulikhetene i vårt samfunn. Derfor må vi innrette våre velferdsordninger slik at de kan lede folk inn i arbeidslivet, og ikke inn i en passiv trygdetilværelse. Det er slik vi også kan sikre verdiskapningen og grunnlaget for Folketrygden i en tid hvor det blir flere eldre som trenger helse- og omsorgstjenester, og hvor stadig flere av pensjonistene har opparbeidet seg større tilleggspensjoner.

Arbeidsledigheten er fortsatt den aller viktigste utfordringen. Vi ser flere lyspunkter på arbeidsmarkedet nå. Flere kommer i jobb, og ledighetstallene går forsiktig nedover. Dette skaper større optimisme og framtidstro for de altfor mange som må gå altfor lenge uten arbeid. Men det er ingen grunn til å slappe av. Ledighetskurvene må peke lengre

nedover. Næringslivet må ta et enda større ansvar for at den økonomiske oppgangen blir brukt til å tilsette flere. De offentlige budsjetter skal vi fortsatt bruke aktivt.

Grunnlaget for hele denne debatten ligger i debattheftet "Ny solidaritet". Dermed er ringen sluttet, også selve grunnlaget for det vi ønsker for vårt land og verdens framtid. For sosialdemokrater er det dette som gjelder: Ny solidaritet! For sosialdemokratiet er det ny solidaritet det gjelder. Det vi vil er å styrke samholdet mennesker imellom, i vårt eget land og på tvers av landegrensene.